

■ Prezident

Petr Pithart
autori@hn.cz

Miloš Zeman podílníkem naší současné krize

Nevíme, zda má budoucí Fialova vláda lepší plán než vláda Babišova. Víme, že bude mít silný mandát na příští čtyři roky. Že proto může mít víc odvahy činit potřebné kroky, jakkoli nepopulární.

Víme na druhé straně, že Babišova vláda by nejraději už nevládla a bude mít oně odvahy méně – v jejím čele stojí přece člověk, který chce kandidovat na prezidenta. Nechce dále navrhovat nepříjemná opatření.

Každým dnem stoupají počty nemocných a zemřelých na covid a také odklady plánovaných operací a prohlídek. Ve vánočním čase budou ty počty kulminovat. Doktoři se budou muset rozhodovat, kdo dostane lůžko, léky a kyslík a kdo ne. Oni už to dělají, jen o tom nemluví. Někteří z nich říkají, že mají volná lůžka jen díky mrtvým.

Dnes umírá na sto lidí denně. Kolik to bude na Štědrý den? Vláda, která nemůže hledět na popularitu, má možná šanci ohnout zatím stoupající křivku úmrtí.

Jde o čas, o každý den. O to, kdo kdy vládnout přestane a kdo kdy vládnout začne. Po volbách mohl prezident republiky vzhledem k situaci jmenovat předsedu vlády Petra Fialu hned. On i Babiš výslovně uznali, že žádné jiné řešení nepřípadá v úvahu.

Co je to hned? Dnes, uprostřed kulminující krize, znamená hned – hned. Zítra už je pozdě. Protože Babišova vláda se bojí a dělá stále chyby. Nechce si pálit prsty, když už by nemusela.

Jmenovat vládu bylo možné, jakmile byla Fialou sestavena a koaličními stranami potvrzena. Prezident nemá jinou možnost než vládu jmenovat. A ví to.

Prezident měl vynechat každodenní konverzace s jednotlivými kandidáty na ministry. Stejně je bude jmenovat. Budou prý

přicházet podle abecedy. Proč ne podle velikosti, ptám se v zoufalé snaze absurditu odlehčit...

A co když to dábelké tempo prezidenta unaví? Bude si muset odpočinout. Den dva... Jak dlouho ty zbytečné obřadnosti a protokolarity budou trvat? Prý až čtrnáct dní. To je pro prezidenta možná málo, ale čas je relativní. Pro pacienty, lékaře a sestry na áru ve Vinohradské nemocnici je to jako půl roku!?

Pak teprve vláda předstoupí před sněmovnu, premiér přednese (nemusí, není povinné) programové prohlášení a bude jí (po rozpravě?) se vši pravděpodobností vyslovena důvěra. Stane se vládou. Smysl voleb bude naplněn. V tu chvíli může začít konat. Až v tuto chvíli může konat. Krize mezitím postoupí, kam vůbec postoupit nemusela.

Proces předávání moci je nejdůležitější zkouškou demokracie. Co se zatím děje u nás, je tragédie s prvky nechtěného komična: hlavní hygienička staví přes noc boudu jako pro Eichmanna či Chodorkovského. Stejně tam při zemi fouká. (Co takhle dva displeje pod dozorem notáře?)

Zvažme znovu, zda přece jen nepoužít záchrannou brzdu podle článku 66. Lépe než v únoru, březnu příštího roku. Vždyť jediné, co víme jistě, je zpráva lékařského konzilia, podle kterého není prezident schopen plného výkonu své funkce.

Je ale schopen být podílníkem na zbytečném umírání. Prokazuje to tím, že zdržuje, co je třeba urychlit.

Autor je politik, historik a spisovatel, bývalý předseda české vlády v rámci federace, bývalý předseda a dlouholetý místopředseda Senátu

■ Turecko

Julie Hrstková
julie.hrstkova@hn.cz

Ve kterých zemích brzy vystrídá pandemii koronaviru měnová krize?

Velmi netradiční měnová politika, kterou namísto centrální banky řídí hlava státu, oslabila tureckou liru za letošní rok o neuvěřitelných 45 procent. Recep Tayyip Erdogan, turecký prezident, který oproti většině ekonomů razí zásadu, že s inflací se nejlépe bojuje permanentním poklesem úrokových sazeb, zatím finančním trhům ustupovat nehodlá. A nízké úroky bude nejenže bránit, ale také bude usilovat o to, aby byly ještě nižší. A protože centrální banka v Turecku má k nezávislosti hodně daleko, lze očekávat, že se tak i stane.

Podle názoru tureckého prezidenta Erdogana letošní oslabení turecké měny liry neodpovídá stavu tamní ekonomiky. Slabá měna podle něj podpoří export a ekonomice pomůže.

A liru je ochotný bránit před spekulanty prostřednictvím masivních investic, ke kterým použije banky vlastněné tureckým státem. Nutno dodat, že pro svoji politiku zatím podporu na světových trzích nenašel.

Turecko ovšem není jediné, které má nebo čeká problémy. Jestliže je Erdogan aktuálně nejviditelnější prezident, který přebíral otěže měnové politiky, existuje víc zemí, které prý čeká finanční krize a oslabení jejich měny. Analytici investiční banky Nomura po důkladném zhodnocení (posuzovali například podíl zahraničního dluhu na HDP či poměr devizových rezerv vůči dovozu) za „nejslibnější adepty“, které potká finanční krize, označili dále Egypt, Srí Lanku a Rumunsko.

Problém nastane ve chvíli, kdy velké centrální banky opustí svoji politiku tištění peněz a začnou se věnovat inflaci a zvyšování úrokových sazeb. Jestliže Turecko páchá pokusy na vlastní měně, kterou používá jen samo, potom změna politiky americké centrální banky Fed zasáhne všechny země, které dluží v dolarech. To samé platí i pro eurové dluhy – Evropská centrální banka ale avizovala, že v příštím roce nebude zvyšovat úroky, zatímco u Fedu se první navýšení čeká už v červnu 2022.

Návrat k normální měnové politice velkých centrálních bank bude pro řadu zemí extrémně obtížný. Není ovšem nutně si problémy přidělovat ještě vlastní specifickou měnovou politikou.

■ Klima

Česko špiní EU. Je načase rychle redukovat emise

Radim Tolasz,
Michal Marek
autori@hn.cz

Ještě před zahájením klimatické konference (COP26) v Glasgow bylo zřejmé, že prvotní závazky států nejsou dostatečné k udržení růstu globální teploty pod hranici 2 °C. Představitelé OSN, mezinárodních organizací i různých sdružení (např. G20) dlouhodobě vyzývali státy, aby před zahájením COP26 své závazky zpřísnily.

V srpnu zveřejněná první část 6. hodnotící zprávy IPCC dokonce jednoznačně ukazuje, že hranice globálního růstu teploty o 1,5 °C bude překonána záhy po roce 2030, a považuje to za již nevyhnutelné. Svět tedy dnes hraje o hranici 2 °C.

Vzpomínáme, jak vyjednávání o pokračování Kjótského protokolu končila před deseti lety závěrem „dohodli jsme se, že se dohodneme“ a svět takový závěr hodnotil jako úspěch. Dnes vidíme, že je za neúspěch považována změna připravovaného globálního konce uhlí z „phase-out“ (vyřazení) na „phase-down“ (postupné snižování). V zásadě je to jen diplomatické slovíčkaření, důležité budou další kroky, které stanoví rychlost odchodu od uhlí. Stejně by tomu bylo i v případě závazku „končíme s uhlím“, který by se rovněž mu-

sel následně časově definovat. Svět potvrdil cestu, kterou nastoupil podpisem Pařížské dohody, a to je určitě lepší výsledek než rezignace na její cíle.

Pokud někdo očekával rychlejší globální akce, je zklamán. Je však dobré připomenout, že COP26 přinesl i jiné dohody. Dohody směřující k zastavení odlesňování, snížení emisí metanu nebo plnění finančních závazků tak, aby po této složité cestě mohli pokračovat všichni. To není málo. Překvapivě může působit dohoda USA a Číny, ale je to jen napravení škod, které v této spolupráci napáchala předchozí Trumpova administrativa. Právě tato dílčí dohoda o spolupráci ukazuje, že změna klimatu je a musí být nad politikou. Věda jasně říká, že starost o klimatický systém musí být globální. Pokud část světa uhlí opustí a jiná část bude jeho používání zvyšovat, klimatu to nepomůže. Jsme na jedné lodi, na jedné planetě. Všichni musí postupně od uhlí odejít. Jaký tedy bude svět po Glasgow? Bude Pařížská dohoda tím správným základem pro snižování emisí skleníkových plynů, ke kterému by v tomto desetiletí mělo určitě dojít? Věda hovoří jasně a už desítky let popisuje, jak bude svět vypadat, pokud se antropogenní oteplování nepodaří zastavit. Snažme se planetě a klimatickému systému zachovat jejich přirozenou stabilitu. Bez nepříznivého vlivu člověka se bude planeta oteplovat a ochlazovat

v přirozených a dlouhých cyklech a člověk i ekosystémy budou mít čas na postupnou adaptaci.

Zatímco světové mocnosti se slovy Jaroslava Haška rozhodly pokračovat směrem „mírného pokroku v mezích zákona“, čeští politici ještě nevyndali hlavu z písku. Nejenže odcházející Andrej Babiš přijel na konferenci brojit proti Green Dealu EU a systému emisních povolenek (které výrazně zvyšují náklady na výrobu hnojiv), i nastupující premiér během předvolebních debat plánoval, že Čechům nenechá vzít jejich spalovací motory.

Česko by si přitom mělo brát příklad z vyspělých zemí, mezi něž patří. HDP Česka na osobu je srovnatelné se zeměmi, jako jsou Nizozemsko, Francie, Velká Británie či Švédsko. Jsme 18. v pořadí v HDP na hlavu celkem ze 43 evropských zemí. Před námi není nikdo z bývalého východního bloku ani z Jugoslávie. Přesto například rychlost rozvoje obnovitelných zdrojů je u nás pomalejší než v Rumunsku či Bulharsku. Jak se říká, jednooký mezi slepými králem. Nová vláda by už ale měla sebrat odvalu a mít ambici stát se jedničkou ve východním bloku nejen v HDP, ale i v redukcii průmyslových emisí skleníkových plynů.

Michal Marek je ředitelem Ústavu výzkumu globální změny AV ČR, Radim Tolasz je přední klimatolog působící na ČHMÚ

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

REDAKCE: 233 071 111
REDAKCE@HN.CZ
PŘEDPLATNÉ: 217 777 888
ADRESA:
PERNEROVA 673/47,
186 00 PRAHA 8

Vydává Economia, a.s.,
IČO 28191226

• ŘEDITELKA REDAKČÍ
Zuzana Kleknerová

• Šéfredaktor
Hospodářských novin
Jaroslav Mašek

• Zástupci šéfredaktora
Jana Klímová, Tomáš Lysoněk,
Milan Mikulka

• Manažer redakce
Martin Denemark

• Art director Jan Vyhnanek

• Názory Petr Honzejek

• Analytik HN Martin Ehl

• Domáci Jana Klímová

• Zahraničí Tomáš Procházka

• Ekonomika Milan Mikulka

• Víkend Lukáš Rous

• PročNe Gabriela Marešová

• Zlom Zdeněk Friedl

• E-MAILY:
jmno.prijmeni@hn.cz

• PŘEDPLATNÉ
tel.: 217 777 888,
predplatne@economia.cz

• INZERCE:
inzerce@economia.cz

• PŘÍJEM INZERCE
tel.: 233 073 169, 233 071 216

Hospodářské noviny používají
zpravodajství agentur
ČTK a Thomson Reuters.

Tiskne: MAFRAPRINT,
tiskárna Praha a Olomouc

Četnost vydání:
pondělí až pátek,
místo vydání Praha

Autorská práva vykonává
vydavatel. Jakékoli užití
části nebo celku, zejména
rozmnožování a šíření
jakýmkoli způsobem
(mechanickým nebo
elektronickým) i v jiném
než českém jazyce
bez písemného svolení
vydavatele je zakázáno

Jednotlivé složky HN jsou
samostatně neprodejné.

© 2021 Economia, a.s.

Ročník LXV Nevyžádané
příspěvky se nevracejí
MK ČR E 4689
Audit nákladu: ABC ČR
Hospodářské noviny
ISSN 0862-9587 (Print)
Hospodářské noviny
ISSN 2787-950X (Online)
Internet www.hn.cz